

Література

1. Булеев И.П., Брюховецкая Н.Е., Черных Е.В. Социальная ответственность бизнеса: теория и практика: Монография / НАН Украины. Институт экономики промышленности. — Донецк: ИЭП НАН Украины; ДонУЭП, 2008. — 137 с.
2. Новикова О.Ф., Амоша О.І., Антонюк В.П. та ін. Сталый розвиток промислового регіону: соціальні аспекти: Монографія: НАН України, Ін-т економіки промисловості. — Донецьк, 2012. — 534 с.
3. Управління соціальним розвитком промислових підприємств. Монографія / В. М. Гриньова, М. М. Новикова, М. В. Боровик. — Харків: Вид. ХНЕУ, 2008. — 160 с.
4. Управління соціально-трудовою сферою підприємства : монографія / Г. В. Назарова, С. Ю. Гончарова, Н. В. Водницька, за заг. ред. докт., екон. наук, професора Назарової Г. В. — Харків: Вид-во ХНСУ, 2010. — 324 с.
5. Перегудов С.П., Семененко И.С. Корпоративное гражданство: концепции, мировая практика и мировые реалии. — М.: ИМЭМО РАН, Прогресс-Традиция, 2008. — 448 с.
6. Барлыбаев Х. Человек. Глобализация. Устойчивое развитие. — М.: РАГС, 2008. — 321 с.
7. Лебедев І.В. Корпоративна соціальна відповідальність як передумова сталого розвитку // Вісник Донецького університету: Серія В: Економіка і право. — 2011. — № 2. — С. 113—118.
8. G3.1 REPORTING GUIDELINES — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // <http://www.globalreporting.org>
9. UN Global Compact Participants — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // <http://www.unglobalcompact.org/ParticipantsAndStakeholders/index.html>
10. SA8000®:2008 Standard [Електронний ресурс]. — Режим доступу : // <http://www.sa-intl.org>
11. ISO 26000:2010. Guidance on social responsibility [Електронний ресурс]. — Режим доступу : // <http://www.iso.org/iso/iso26000>
12. AA1000 AccountAbility Principles Standard 2008 // <http://www.accountability.org/about-us/publications/aa1000.html>

Статтю подано до редакції 11.10.2012 р.

УДК 347.77.028.1+347.77.03

Л.І. Лук'яненко, канд. екон. наук, професор
кафедри міжнародного обліку і аудиту,
Н.О. Любенюк, здобувач
кафедри міжнародного обліку і аудиту,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

АНОТАЦІЯ. У статті розглянуто особливості розвитку інтелектуальної власності в Україні. Проаналізовано головні нормативно-правові документи, що регулюють відносини у сфері інтелектуальної власності та визначено державні органи охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інтелектуальна власність, правова охорона, державне управління.

АННОТАЦИЯ. В статье рассмотрены особенности развития интеллектуальной собственности в Украине. Проанализированы основные нормативно-правовые документы, регулирующие отношения в сфере интеллектуальной собственности и определены государственные органы охраны прав на объекты интеллектуальной собственности.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: интеллектуальная собственность, правовая охрана, государственное управление.

ABSTRACT. The article examines the development of intellectual property in Ukraine. The main normative-legal documents regulating relations in the sphere of intellectual property and determined by the public authorities protection of rights to objects of intellectual property.

KEYWORDS: intellectual property, legal protection, public administration.

Постановка проблеми. Сучасний шлях розвитку національної економіки України в значній мірі визначається інноваційними процесами. Економіка вимагає збільшення кількості інтелектуальних продуктів на ринку, заохочення винахідників до продуктивної діяльності. В таких умовах важливим стимулятором активізації інтелектуальної діяльності є державна система сприяння розвитку та захисту інтелектуальної власності, яка в Україні ще не досконала.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Проведений аналіз праць таких українських науковців, як: Гава Ю.В. [1], Потехіна В.О. [2], Паладій М.В. [3], Салфетник Т. [4], Семиноженко В.П. [5], Солощук М., Капінос М., Лерантович Е. [6], Цибульов П.М. [7] та ін., показав актуальність проблеми охорони інтелектуальної власності в Україні та наявність великої кількості дискусій з приводу стимулювання розвитку інтелектуальної власності державою.

Виклад основного матеріалу дослідження. На даний час в Україні досить нестабільна ситуація в діяльності творців об'єктів права інтелектуальної власності. Статистичні дані по надходження заявок на об'єкти промислової власності у 1992—2011 роках свідчать, що питома вага надходження заявок становить: на винаходи 25,11 %, на корисні моделі — 10,48 %, на промислові зразки — 4,62 %, на топографії інтегральних мікросхем — 0,0028 %, на зазначення походження товару — 0,0075 %, на знаки для товарів і послуг — 59,78 %. Тож, найбільше в Україні з об'єктів промислової власності реєструють товарні знаки, а найменше топографії ІМС та зазначення походження товару.

Дані, наведені в графіках (рис. 1—3.) також свідчать про нестабільну ситуацію з надходження заявок на об'єкти промислової власності в Україні.

Так, в 1993 році порівняно з 1992 роком надходження заявок на винаходи зросло у 12,7 разу (рис. 1). Далі показники були більш-менш стабільними, а у 2003 році було зареєстровано найбільшу кількість заявок, наступного року більше ніж у два рази відбувся спад і до 2011 року ситуація була відносно стабільна з невисокими показниками подання заявок. Така нестабільність свідчить про те, що в Україні відсутні сприятлива матеріально-технічна база та достатнє грошове забезпечення для розвитку науки і техніки. Що ж до реєстрації заявок на корисні моделі, то ситуація з 1995 року характеризувалась позитивними показниками, тенденцією до зростання з року в рік, а з 2004 року кількість поданих документів збільшилась в 6,2 разу, ще через п'ять років збільшення відбулось в половину, по відношенні до 2004 року. Статистику реєстрації заявок на промислові зразки можна охарактеризувати як тенденцію до поступового збільшення надходження заявок щорічно, з незначними коливаннями.

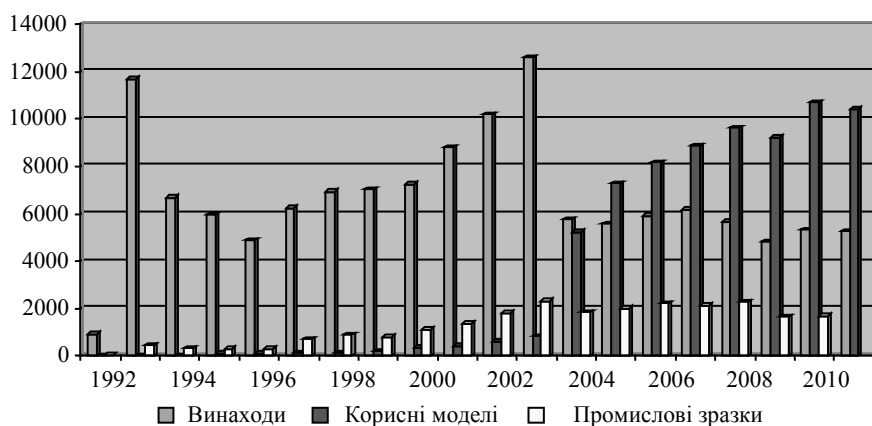

Рис. 1. Надходження заявок на реєстрацію винаходи, корисні моделі та промислові зразки (складено на основі даних Державної служби інтелектуальної власності України [8])

Найменше в нашій країні подають заявок на реєстрацію топографії інтегральних мікросхем та зазначення походження товарів (рис. 2). До 2001 року заявки взагалі не подавалися, за весь період незалежності в Україні зареєстровано 15 випадків подання заявок на топографії ІМС і 45 — зазначення походження товару.

Позитивною є ситуація в поданні заявок на реєстрацію знаків для товарів і послуг, з рис. 3 видно, що порівняно з 1992 роком у 2011 році обсяг заявок збільшився в 59 рази, з 502 шт. до 29756 шт. у 1992 і 2011 роках відповідно, а найбільшого піку було досягнуто в 2007—2008 роках.

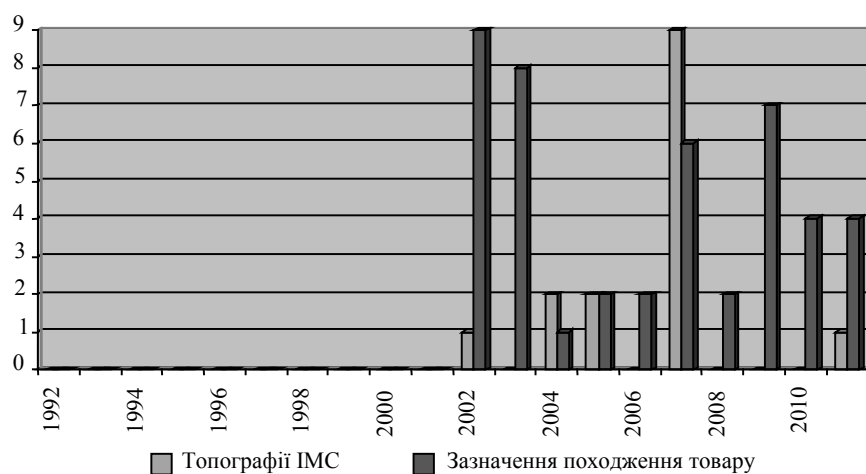

Рис. 2. Надходження заявок на реєстрацію топографії ІМС і класифіковані зазначення походження товарів (складено на основі даних Державної служби інтелектуальної власності України[8])

У цілому, подана інформація є свідченням поступового збільшення, надходження заявок на об'єкти промислової власності, якщо брати до уваги сімнадцятирічний період, то всього збільшення відбулося з 1480 шт. поданих заявок у 1992 році, до 47205 шт. у 2011 році, загальна цифра за весь період на кінець 2011 року становить 584020 шт. поданих заявок.

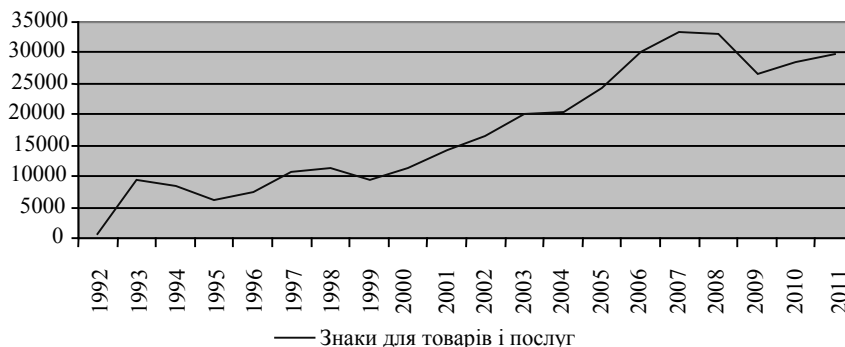

Рис. 3. Надходження заявок на реєстрацію знаків для товарів і послуг (складено на основі даних Державної служби інтелектуальної власності України [8])

Для стимулювання розвитку науково-технічної та винахідницької діяльності, а також для захисту прав інтелектуальної власності в Україні створено державні та приватні організації. Політику у сфері інтелектуальної власності здійснює Державна служба інтелектуальної власності, яка підпорядкована Міністерству освіти, науки, молоді та спорту України. Діяльність Державної служби інтелектуальної власності регулюється Положенням 436/2011 від 08.04.2011 р. «Про Державну службу інтелектуальної власності України» [9], відповідно до якого Служба здійснює реалізацію державної політики в сфері інтелектуальної власності, охороняє права на об'єкти інтелектуальної власності, забезпечує підготовку та підвищення кваліфікації працівників, визначає перспективи та пріоритетні напрямки розвитку у сфері права інтелектуальної власності. Державна служба інтелектуальної власності проводить роботу по удосконаленню нормативної бази, міжнародного співробітництва у сфері інтелектуальної власності. До сфери управління Служби інтелектуальної власності включено такі державні підприємства: Український інститут промислової власності, Українське агентство з авторських і суміжних прав, Інтелзахист.

Український інститут промислової власності (Укрпатент) проводить: експертизи заявок на об'єкти промислової власності на відповідність умовам надання правової охорони, забезпечення роботи Державних реєстрів, проведення науково-дослідних робіт щодо надання правової охорони об'єктам інтелектуальної діяльності. Головною функцією Українського агентства з авторських і суміжних прав (УААСП) є колективне управління правами авторів. УААСП за бажанням автора здійснює підготовку до державної реєстрації об'єктів авторського права і суміжних прав і видачі автору охоронного документу-свідоцтва. Важливою функцією УААСП'у є надання допомоги авторам щодо захисту їх

прав у разі порушення [7]. Державний інститут інтелектуальної власності здійснює підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації фахівців у сфері інтелектуальної власності. Державне підприємство «Інтелзахист» організовує та забезпечує ведення Єдиного реєстру одержувачів контрольних марок для маркування примірників творів, попереджує правопорушення у сфері інтелектуальної власності. Також ефективно функціонують й інші асоціації та товариства.

Зазначені вище установи у своїй діяльності керуються нормативно-законодавчими документами. Законодавство у сфері інтелектуальної власності постійно поповнюється та вдосконалюється. Основні завдання нормативно-правових документів — створення максимально ефективних правових механізмів для захисту національного виробника від правопорушень у сфері інтелектуальної власності.

Основою законодавства в цій сфері є Конституція України. Зокрема ст. 41 Конституції нашої країни проголошує, що «кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності» [10], а ст. 51 гарантує громадянам свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності [10].

Основні положення відносин у сфері інтелектуальної власності містяться у книзі четвертій «Право інтелектуальної власності» Цивільного кодексу України. У Кодексі чітко, по главах, визначено об'єкти та суб'єкти певного виду права власності, виникнення та регулювання відносин у даній сфері, викладається узагальнений зміст майнових і особистих немайнових прав інтелектуальної власності, визначаються терміни їхньої дії, встановлюються основні умови використання зазначених об'єктів і передачі прав на них, регулюються відносини з приводу об'єктів, створених за замовленням і в результаті виконання трудового договору, а також визначаються наслідки порушення і способи захисту права інтелектуальної власності судом та багато інших норм. Можна стверджувати, що Кодекс став коліскою правовідносин у сфері інтелектуальної власності і творчим джерелом подальшого удосконалювання цивільних відносин у цій сфері відповідними законами й іншими нормативно-правовими актами України.

Кодекс України про адміністративні правопорушення регулює відносини у сфері інтелектуальної власності якщо мають місце порушення законодавства, прав на об'єкт права інтелектуальної власності, порушення умов або незаконне розповсюдження примірників творів та недобросовісна конкуренція. Так, у ст. 51-2 «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності» зазначено, що незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності, привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом, тягне за собою накладення штрафу від десяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення. Окремі норми, що стосуються інтелектуальної власності, містяться в багатьох інших законах України.

У нашій країні також діють спеціальні закони, що регулюють правовідносини у сфері інтелектуальної власності, це закони України: «Про охорону

прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про охорону прав на зазначення походження товарів», «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем», «Про захист від недобросовісної конкуренції», «Про авторське право і суміжні права», «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних», «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування», «Про охорону прав на сорти рослин».

26 вересня 2002 року було підписано Угоду між Кабінетом Міністрів України і Всесвітньою організацією інтелектуальної власності про співробітництво [11]. За цим документом Україна має вдосконалити національне законодавство у сфері інтелектуальної власності з урахуванням досвіду, набутого іншими державами, і міжнародних тенденцій гармонізації; зміцнити технічну базу і розвиток людських ресурсів; удосконалити практику правозастосування в Україні з метою виявлення, запобігання і припинення правопорушень у сфері інтелектуальної власності; посилити роль інтелектуальної власності у відповідних галузях наукової, технічної та економічної діяльності, що провадиться на території України суб'єктами господарювання.

Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ) є однією зі спеціалізованих агентств ООН, створена у 1967 році з метою заохочення творчої діяльності та забезпечення захисту інтелектуальної власності в усьому світі. На сьогодні членами ВОІВ є 184 держави, у тому числі й Україна. ВОІВ адмініструє 23 міжнародні угоди, Україною ратифіковано 18 з них:

1. Конвенція, що засновує Всесвітню організацію інтелектуальної власності.
2. Всесвітня конвенція про авторське право.
3. Паризька конвенція про охорону промислової власності.
4. Договір про патентну кооперацію.
5. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків.
6. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів.
7. Міжнародна конвенція по охороні нових сортів рослин.
8. Договір про закони щодо товарних знаків.
9. Будапештський договір про міжнародне визнання депонування мікроорганізмів з метою патентної процедури.
10. Найробський договір про охорону Олімпійського символу.
11. Протокол до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків.
12. Ніццька угода про Міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків.
13. Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограмм.
14. Договір ВОІВ про авторське право.
15. Договір ВОІВ про виконання і фонограми.
16. Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення.
17. Гаазька угода про міжнародну реєстрацію промислових зразків.
18. Договір про патентне право.

Висновки з проведеного дослідження. За роки незалежності Україна має суттєві та помітні законодавчі надбання правової охорони інтелектуальної власності, але країна ще не в змозі ефективно захищати права суб'єктів інституту інтелектуальної власності. Деякі закони не зовсім відповідають нормам Цивільного кодексу України, тому існує багато суперечливих питань у сфері захисту інтелектуальної власності.

Потребує вдосконалення законодавство у сфері охорони службової конфіденційної інформації, «ноу-хау», укладання угод франчайзингу, патентного права, біотехнологічних винаходів, охорони комп'ютерних програм як об'єктів авторського права, оцінки та взяття на бухгалтерський облік об'єктів права інтелектуальної власності. Необхідно розробити методику визначення розміру матеріальної шкоди, в разі зловживань і порушень прав інтелектуальної власності.

Необхідно більшою мірою адаптувати законодавчу базу до міжнародно-правових умов правової охорони інтелектуальної власності. Потребують вдосконалення економічні важелі охорони права інтелектуальної власності. Українські законодавці мають розробити систему податкових стимулів, щодо комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності. Ми повинні розробити вірну соціальну політику у сфері інтелектуальної власності, для формування в населення правового розуміння та культури у відношенні до прав інтелектуальної власності; розвивати освітні напрями та програми для можливості здобуття належної освіти, підготовки та перепідготовки спеціалістів права інтелектуальної власності.

Література

1. Гава Ю.В. Інтелектуальний капітал — стратегічний ресурс «постіндустріальної економіки» / Гава Ю. В. // Вісник економічної науки України. — 2006. — № 1. — С. 35—38.
2. Потехіна В.О. Інтелектуальна власність [навч. пос.] / Потехіна В.О. — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 414 с.
3. Паладій М.В. Проблема розвитку сфери інтелектуальної власності України в умовах інтеграції в міжнародні співтовариства / Паладій М.В. // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. — 2011. — № 2(5). — С. 161—165.
4. Салфетник Т. Захист прав у сфері інтелектуальної власності / Салфетник Т. // Інтелектуальна власність. — 2002. — № 2-3. — С. 24—26.
5. Семиноженко В. П. Інтелектуальна економіка: майбутнє України / Семиноженко В. П. // Проблеми науки. — 2001. — № . — С. 2—6.
6. Солощук М. Введення в інтелектуальну власність / Солощук М., Капінос М., Лерантович Е. // Інтелектуальна власність. — 2008. — № 1. — С. 69—77.
7. Цибульов П.М. Основи інтелектуальної власності/ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://buklib.net/index.php?option=com_jbook &catid=149](http://buklib.net/index.php?option=com_jbook&catid=149)
8. Офіційний веб-портал Державної служби інтелектуальної власності України. — Режим доступу: http://sips.gov.ua/ua/statistic_nadxod.html
9. Про затвердження Положення про Державну службу інтелектуальної власності України [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 08.04.2011 № 436/2011 // Офіційний веб-сайт ВРУ. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436/2011>
10. Конституція України [Електронний ресурс]: Закон № 254к/96-ВР твід 28.06.1996 // Офіційний веб-сайт ВРУ. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

11. Угода про співробітництво між Кабінетом Міністрів України і Всесвітньою організацією інтелектуальної власності [Електронний ресурс]: Постанова КМ від 26.09.2002 № 1421 (1421-2002-п) // Офіційний веб-сайт ВРУ. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/999_003

Статтю подано до редакції 15.10.2012 р.

УДК 339.972

А.О. Мельник, канд. екон. наук, доцент
кафедри міжнародних економічних відносин,
Хмельницький національний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМУ ВИЯВЛЕННЯ ПЕРЕДУМОВ СВІТОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ КРИЗ

АНОТАЦІЯ. У статті визначено функції, що покладено на даний механізм і визначають його призначення. Розписано особливості застосування наукових методів при формуванні та реалізації механізму виявлення передумов світових економічних криз.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: механізм виявлення передумов світових економічних криз, світова економічна криза, наукові методи, функції механізму.

АННОТАЦИЯ. В статье определены функции, возложенные на данный механизм и определяют его назначения. Расписаны особенности применения научных методов при формировании и реализации механизма выявления предпосылок мировых экономических кризисов.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: механизм выявления предпосылок мировых экономических кризисов, мировой экономический кризис, научные методы, функции механизма.

ABSTRACT. The article defining functions assigned to this mechanism and define its purpose. Painted features of scientific methods in the formulation and implementation mechanism of detection conditions of global economic crisis.

KEYWORDS: mechanism for identifying the preconditions of the world economic crisis, the global economic crisis, the scientific method, function mechanism.

Актуальність теми. Не передбачуваність наслідків процесів глобалізації, для всіх країн світу та швидке поширення негативних економічних процесів світовою економікою призвели до усвідомлення необхідності формування дієвого механізму регулювання глобалізаційних процесів як на світовому, так і на національному рівнях. Саме глобалізація світової економіки сприяє швидкому поширенню економічних криз. Тому складні глобалізаційні процеси обумовлюють необхідність розробки механізму виявлення передумов світових економічних криз.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження сутності механізмів регулювання та їх дії набули поширення у 70-х роках ХХ століття. Широкого поширення набули механізми регулювання економічних систем мікро рівня, але з поширенням неконтрольованих негативних наслідків глобалізації постала необхідність розробляти дієві механізми регулювання економічних процесів на світовому рівні.